

СТАНОВИЩЕ

от доц. дн София Христова Дерменджиева, PhD

Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

научна специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“

Автор: *Ваня Кузманова Аврамова*

Тема:

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ
НА ДЕЦА СЪС СОП В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ (7 – 11 г.)**

Научен ръководител: проф. д-р Мария Алексиева, БСУ, гр. Бургас

и доц. д-р Ицка Дерижан, ЮЗУ, гр. Благоевград

1. Общо представяне на процедурата и докторанта.

Със заповед на Ректора на Бургаски свободен университет (БСУ), съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Педагогически модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение (7-11 г.)“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“.

Дисертационният труд е разработен от докторант Ваня Аврамова под научното ръководство на проф. д-р Мария Алексиева и доц. д-р Ицка Дерижан.

Представеният от Ваня Кузманова Аврамова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на БСУ и включва следните документи: (1) молба до Ректора на БСУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд; (2) автобиография, европейски формат; (3) дисертационен труд; (4) автореферат; (5) списък на научните

публикации по темата на дисертацията; (б) копия на научните публикации; (7) декларация за съответствие с изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ.

Докторант Ваня Аврамова придобива ОКС „Бакалавър“ по специалност „Социални дейности и консултиране“ в Бургаски свободен университет и надгражда базовата си специалност в Магистърска програма „Социално консултиране и психология“. Овладяната експертиза в областта на „помагащите професии“ провокира мотивацията ѝ да продължи образованието си за придобиване на ОНС „Доктор“ и вероятно предопределя интереса ѝ към темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката.

Сама по себе си, така формулирана, темата на дисертационния труд „Педагогически модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение (7-11 г.)“, е доказателство, че Ваня Аврамова осъзнава неефективността на приобщаващите практики в образователните институции и усилващата се, като следствие, кризисна ситуация на децата със специални образователни потребности. Критичното обосноваване на темата допълнително верифицира професионално-педагогическата рефлексия на автора и отразява мотивите да се търсят и апробират нови подходи за предефиниране на образователните практики.

3. Познаване на проблема.

С категоричното си твърдение, че „приобщаването в образованието е повече от технология на работа и нови методи за педагогическо взаимодействие с конкретна група учещи или наличие на специалисти“, Ваня Аврамова демонстрира, че познава ключовото значение в развитието на детската психика, предвид пластичната, еластичната и колебливата ѝ променливост. Със съотнасянето на това знание към образователния контекст, авторът проблематизира компетентността на учителите, на специалисти и на партньори в общността да управляват педагогическите взаимодействия по начин, който максимално да оползотворява приобщаващата му същност в началния училищен етап.

4. Методика на изследването

Приложените основни и съпътстващи методи представляват един добре структуриран и всеобхватен ракурс на изследваните възможности за работа в хетерогенна образователна среда.

Постигнатата целесъобразност на изследователския инструментариум свидетелства за прецизен подбор на изследователската методика като адекватна на

поставените цели и продуктивна, с оглед формулираните задачи и приложената насоченост на резултатите.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Дисертационният труд притежава ясно очертана методологична база, максимално съобразена със съдържанието на научната теза. Методологическа основа на изследването са холистичния, дейностния и ситуационния подходи. Налице е добра ориентация в теоретичните основания на дисертационния проблем, дедуктивно изведена от фундаментални теоретични постановки:

- *за регламентиранияте образователни политики* – аналитично се разглеждат факторите, условията и пътищата, допринасящи за въвеждането на приобщаващата функция като приоритетна за образователната система;

- *за развитието на субекта в дейността чрез системата на взаимоотношенията с другите (върстници и възрастни)* – акцентира се върху диагностиката на потребностите на личността в начална училищна възраст с оглед предоставянето на обща и допълнителна подкрепа.

- *за спецификата на дейностите, реализиращи физическото, социалното и образователното приобщаване на децата и учениците със СОП* – акцентира се върху сложността при осигуряването на диференцирана грижа предвид прецизното класифициране на уврежданията/нарушенията (сензорни, физически, интелектуални, комуникативни) и точното идентифициране на затрудненията, произтичащи от тях.

В разгърнатия аналитичен паралел е аргументирана необходимостта:

- от ревизиране на установените практики за физическо, социално и образователно приобщаване;

- от преосмисляне на взаимоотношенията между субектите (деца, родители, учители, специалисти) както на индивидуално, така и на групово/институционално ниво;

- от съобразяването с контекстуалните характеристики на образователната среда като човешки, технологичен и материален ресурс.

Именно тези открити дефицити са основание за проектирането на *педагогически модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение*. Водеща е презумпцията за актуализиране и надграждане на знания, умения и отношения относно жизнеутвърждаващата мисия на съвременния учител, както и необходимостта от всеобхватно съгласувано взаимодействие на всички нива и

съобразно тези параметри, прецизно се конструира методологическата рамка на изследователската програма.

Адаптираната система за анализ и (само)оценка на приобщаващата среда, както и специално разработените инструменти за проучване мнението на диференцирани според статуса си целеви групи, регистрират данни, които:

- (1) представляват солидна база за аналитична интерпретация на актуалната образователна ситуация;
- (2) съставляват обективни гледни точки при идентифициране на несъответствия;
- (3) позволяват ангажирано да се предприемат действия, фокусирани към решения.

В тази част на дисертацията Ваня Аврамова *показва не само задълбоченост в проучвания проблем, но също и изследователска стратегия за неговото осмисляне.* Концептуализирането на единен педагогически модел отразява *изследователската тактика* за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на докторанта – съдържателно и логически се обосновава взаимообусловеността на компонентите, структуриращи приобщаващата функция на образователната система, което логично е *предпоставка за последващо и всеобхватно операционализиране в образователната реалност.*

В представения дисертационен труд се съдържат научни и научно-приложни приноси, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответно на утвърдения Правилник на Бургаския свободен университет.

Отбелязвам, че приносите на дисертационната разработка са логично следствие от представения теоретичен текст и от емпиричните резултати. За осигуряване достоверност на изследваните параметри са използвани адекватни методически процедури.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Представените пет публикации са авторски и са базирани на адекватен теоретичен материал, аналитично интерпретиран от докторантката. В съдържателно отношение статиите са в неразривна връзка с темата на дисертационния труд, което разкрива опита на докторантката да изследва многоаспектно явленията в тяхната причинна обусловеност.

7. Автореферат

Представеният автореферат коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и *напълно съответства на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на БСУ за приложение на ЗРАСРБ.*

8. Препоръки/Въпроси.

8.1. Препоръка:

- Препоръчвам надграждане на резултатите от изследването чрез разработване на операционална програма за апробиране на концептуалния *Модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение (7-11 г.)*.

8.2. Въпроси:

- Във връзка с тази препоръка е и въпросът ми: „В кой от представените компоненти на Модела се очаква най-продължителна съпротива към промяна на моделите за професионално реагиране?“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд притежава научна и приложна стойност, разкриваша уменията на докторант Ваня Аврамова да провежда изследователски процедури, резултатите от които допринасят за развитието на педагогическата теория и практика. Като давам положителна оценка на дисертационния труд на тема *„Педагогически модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение (7-11 г.)“*, предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Ваня Аврамова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, Научна специалност *„Предучилищна и начална училищна педагогика“*.

03.12.2023 г.

Благоевград

Изготвил становището:

(Доц. дн София Дерменджиева)